

"וַיֵּרְאוּ כָּל הָעֵדָה בְּיַגּוּעַ אֶהְרֹן" – התגובה על הסתלקות הצדיק

ומה שלא האמינו לעדותם של משה ואליעזר?

לא מפני שחשבו שיחיה לעולם

אלא לא האמינו שמת מיתה רגילה ממלאך המוות ומלאכי השרת באו רק להראות להם 'אופן מיתתו' בנשיקה! לפי הצורה בה היה מוטל במיטה – אזי האמינו!

גם תגובתם הספונטאנית שונה בשני המקרים:

כאשר מחזה-ההסתלקות נובע מ'מלאכי השרת'

התגובה: "ויבכו את אהרן"

כאשר מחזה-ההסתלקות נובע מ'השטן'

התגובה: וַיֵּשֶׁב הָעָם לְאַבְל וְשָׂתוּ וַיִּקְמוּ לְצַחֵק

עתה נעבור לחלק השני בפירוש"י על פסוק זה:

...כי גוע. אומר אני שהמתרגם דהא מית [=כלומר, שהרי מת] טועה הוא! אלא"כ מתרגם ויראו ואתחזיאו [= שנראו בגלל הסתלקות הענו] שלא אמרו רבותינו ז"ל כי זה משמש בלשון דהא אלא על מדרש שנסתלקו ענני כבוד וכדאמר ר' אבהו (ראש השנה ג) דא"ר אבהו אל תקרי ויראו אלא וַיֵּרְאוּ ועל לשון זה נופל לשון דהא לפי שהוא נתינת טעם למה שלמעלה הימנו למה ויראו? לפי שהרי מת אהרן [=ולכן נחשפו מתוך הענו] –

מעיון בפירוש"י נדע להבחין בין שתי המצגות:

שם שמות לב,א. פירוש"י

כי זה משה האיש – כמין דמות משה הראה להם השטן שנושאים אותו באויר רקיע השמים [ומיטה לא נאמרה בו – לכן אמרו הם עצמם: 'לא ידענו מה היה לו']...

כאן: מיד בקץ משה רחמים והראוהו מלאכי

השרת להם [= אותו עצמו ולא 'כמין דמותו']

מוטל במטה ראו והאמינו:....

ברם, עפ"י הלכה גם במקרה של אהרן – ראייה כזו מרחוק, איננה קבילה לקביעת מותו ולהתיר את אשתו!

הבדל נוסף בין שני המצגות:

במקרה של היעלמות משה, היה להם להביא שלא יתכן שמת, שהרי עלה למעלה כדי להביא להם את התורה, אם מת – תורה מה תהא עליה?

והיה להם לתלות איחורו בטעותם בספירת 40 הימים – ולא למהר מיד לעשיית עגל!

אבל במקרה של אהרן – ידעו ישראל שנגזר עליו שלא יכנס לארץ ועלייתו להר ההר היתה לעיני כל העדה – לכן לא היתה להם כל סיבה לפקפק בעובדת הסתלקותו

ספר במדבר פרק כ

(כט) וַיֵּרְאוּ כָּל הָעֵדָה בְּיַגּוּעַ אֶהְרֹן וַיִּבְכוּ אֶת אֶהְרֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל:

רש"י על במדבר פרק כ פסוק כט

(כט) ויראו כל העדה וגו' – כשראו משה ואלעזר יורדים ואהרן לא ירד אמרו היכן הוא אהרן? אמר להם: מת!

אמרו לו: אפשר מי שטמא כנגד המלאך וענר את המגפה ישלוט בו מלאך המות? מיד בקץ משה רחמים והראוהו מלאכי השרת להם מוטל במטה ראו והאמינו:....

ורש"י זה מלא קושיות כרימון:

1. האמנם לא האמינו בני"י לעדותם של משה ואלעזר שהודיעום על הסתלקות אהרן – עד שלא הראום מלאכי השרת? וכי חשבו שיחיה לעולם ועד?...
2. ומאידיך, מדוע האמינו ל'מחזה-השמימי'? האם לא למדו לקח ממחזה דומה שהראה להם השטן בחטא העגל, שהתברר כ'אשליה דמיונית'?
3. ושמא תאמר: שם היה זה השטן וכאן 'מלאכי השרת' – וכי נביאים המה? כיצד יידעו להבחין מי עומד מאחורי המצגת?...

אבל על תרגום וחזו כל כנישתא [כתרגום אונקלוס
על אתר] אין לשון דהא נופל ללא לשון חסר ...

ופירושו תמוה ביותר:

4. למי כוונתו 'והמתרגם דהא מית? שלא מצינו זה באף אחד מתרגומי-המקרא!
5. הפירוש 'דהא מית אהרן' הוא דעת ר' אבהו בגמרא – האמנם רש"י קורא לו 'טועה'?!...
6. ובכלל לשם מה הוצרך רש"י להביא מדרש מהגמרא [שבן חמש לא יודע מקיומו] ולשלול אותו? מה חסר בפירושו את הפסוק לעיל ?
7. גם הסדר של דיבורי המתחיל ברש"י זה מוזר: [א] ויראו כל העדה [ב] כל בית ישראל [ג] כי גווע – אף שבפסוק הסדר שונה!

והביאור בכל זה:

מה שהוקשה לרש"י:

מאי משמע 'ויראו'?

והלא מיתתו אירעה בראש הר-ההר
בתוך מערה – כיצד א"כ ראו?!

לכן כדי לא לברוח מפשוטו של ביטוי זה פירש: 'והראוהו מלאכי השרת' – בראייה ממש דלא כמפרשים שראו אותם קרועי בגדים כי אז היה לו לומר: 'ויידעו כי גוע'

ובהמשך לזה ממשיך פירושו

בד"ה כל בית ישראל:

שבכו על חסרונו של משכין השלום המופלא

ברם, פירוש זה איננו חלק

כי לפי"ז ראייתם היתה כפשוטו

אבל ההנחה שמלאכי השרת יצרו את ה'מחזה'

היא דברי אגדה...

לכן בא רש"י לבאר

מדוע נאלץ לבחור בפירוש זה:

אף שבגמרא ישנו פירוש של ר' אבהו ש'ויראו' פירושו:

'נתראו' ונחשפו לעיני אויביהם ולדעתו 'כי גוע אהרן' פי' שהרי מת ולכן 'נתגלו'

ומעלת פירוש זה היא

שאין אנו נזקקים לדברי אגדה מעולם העליון

אבל מבאר רש"י

שגם ר' אבהו לא התכוון לומר

שפירושה המילולי של 'ויראו'

הוא 'ואיתחזיאו'

[שהרי אונקלוס וכל התרגומים לא תרגמו כך]

•

אלא שגם לדעת ר' אבהו

פירושה המילולי הוא "וחזו כל כנישתא"

אלא שכוונתו

שמתוך שהבחינו ש'נחשפו' מהעננים

'ראו בעיני שכלם' שזו תוצאה 'כי גוע אהרן'

אבל רש"י העדיף את המשמעות הפשוטה של 'ויראו' – מה שהראום מלאכי השרת

מעלה נוספת לפירושו על פירוש ר' אבהו

דלכאורה מדוע לא פירש ר' אבהו

שהוא מל' 'יראה' [מחמת היחשפותם]

ע"ד 'סר צילם מעליהם'

[נוסף שלפי זה הוצרכה להיות היו"ד דגושה]

כי אז נמצא שתלו כל בטחונם באהרן

ובלעדיו – אין לה' תשועה!?

אבל לפירוש ר' אבהו:

משהכירו ש'נתראו ונחשפו' הבינו בעין-שכלם

שמעתי ללא הגנת העננים של אהרן

אמנם לה' הישועה!

אבל ייאלצו להלחם בדרך הטבע

•

נמצא שלפירושו 'ויבכו .... כל בית ישראל'

אינו כ"כ על הסתלקות הצדיק וחסרונו

אלא על הבעיות שיצטרכו להתמודד עמהם

מפחד הכנענים

•

אבל לפירוש רש"י

היתה בכייתם על

העדר השפעתו הרוחנית של הצדיק

והלקח מזה:

הרגש הראוי

ביום הילולא של הסתלקות הצדיק

ספר מלכים ב פרק ב

(ט) ויהי כעברם ואליהו אמר אל אלישע שאל מה אעשה לך בטרם אלקח מעמך ויאמר אלישע ויהי נא פי שנים ברוחך אלי: (י) ויאמר הקשית לשאול אם תראה אתי לקח מאתך יהי לך כן [פי שניים ברוחו] ואם אין לא יהיה...

הרגש החסר-הרוחני

מי ישכין שלום בין ישראל לאביהם שבשמים

ובין הנה"א [איש] לנה"ב [אשתו]

מביא למנוף של 'פי שניים ברוחך',

ולא להסתפק רק ב'חסר-המופתים' והברכות

של הצדיק, בהעדר ה'מקיף' שלו מעלינו

